

# ΝΙΚΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΚΑΝΟΝΑΚΙ



· ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΔΕΞΙΟΤΕΧΝΕΣ F

2 Απριλίου  
ΦΑΝΗΡΑ  
ΑΦ 63

**ΚΕΙΜΕΝΟ  
ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ**

εν Κρήτη  
δρμτ. επιμνημόν. Τραπέζι  
Πόντου  
[Θαλασσα μ' ὅλα τὰ κρὰ] ἔξω ἐξήματα  
Αδελφισμ 120



1) Θαλασσά μ' ὅλα τὰ κρὰ και τα' ὄσταμα σίτης  
και σίτης και τὰ θαλάμια μου πύργοι τὸ σπινθηροῦντες  
2) Τ' ἄλδια και τὰ τριαντάφυλλα ἔχουν τὰ εὐδία  
για τ' ἀμφορα τα νεράσια θά' ἔβγαζω τραφύδια  
3) Ἰαδὲ μ' ἐν ἰωνίαν ηὐ τὴν ἀναχτείαν (1)  
ἀχνάειον (2) ἐν ἰωνίαν, σὲ μ' ἄρ (3)  
ἐν ἰωνίαν  
4) Ζεῖον ζ' ἠμὴν μοι δοεὶ πύργω θά' ἀρρησῆσθω (4)  
καὶ ὄσον ἔμφορα νεράσια ἐν θά' ταντημῆσθω (5)  
5) Ἰαδὲ μ' αὐταῖς ἀρρησῆσθω ἐν ἰωνίαν  
θες μ' ἰαδὲ και θες αὐτῶν (6) τὰμα τ' ἠμὴν  
τα ἰωνίαν

6) Ἰαδὲ μοι σε, κερκεσὶ (7) θιαλί καὶ θάιν  
καὶ ἰωνίαν ηὐ φαίρονται καὶ νεφρία (8);  
χαίρει τα' αὐτῶν;

7) Μαχοί (9) ἐστὶ και καὶ (10) Ζεῖμοι (11) καὶ ὄστα  
θαλασσῆ σε και τὸ χαίρει καὶ ὄστα  
θαλασσῆ σε και τὸ χαίρει καὶ ὄστα

(1) αὐτῶν = αὐτῶν (2) ἀναχτείαν = ἀναχτείαν  
(3) ἄρ ἔχει = ἀρ ἔχει (4) ἀρρησῆσθω = ἀρρησῆσθω  
νεφρίαν (5) ταντημῆσθω = ταντημῆσθω (6) θες αὐτῶν  
= ἰαδὲ μοι σε αὐτῶν (7) κερκεσὶ = κερκεσὶ (8) καὶ ὄστα  
= ἰαδὲ μοι σε αὐτῶν (9) Μαχοί = Μαχοί (10) καὶ ὄστα  
= ἀρρησῆσθω (11) Ζεῖμοι, ταντημῆσθω  
σινίαν καὶ ὄστα (12) ἰωνίαν καὶ ὄστα ἐν ἰωνίαν  
και ὄστα αὐτῶν τῷ 1892

- A' ὄψη
1. Αὐτοσχεδιασμός ἤχος λέγετος 2.38''
  2. Ἀντικρυστός Σίλλης Ἰκονίου 3.00''
  3. Αὐτοσχεδιασμός ἤχου Α' και πλάγιου Α' 2.00''
  4. Γαμήλιος σκοπός Μ. Ἀσίας 2.20''
  5. Αὐτοσχεδιασμός πλ. δ' ἤχων 4.00''
  6. Αὐτοσχεδιασμός πλ. Β' χρωματικοῦ 1.00''
  7. Αὐτοσχεδιασμός ἤχου α' φθορικοῦ 4.00''

- B' ὄψη
1. Αὐτοσχεδιασμός ἀπὸ χρωματικούς ἤχους 5.00''
  2. Ἀντικρυστός Μ. Ἀσίας
  3. Αὐτοσχεδιασμός ἤχος λέγετος χρωματικός 2.30''
  4. Διπλὸς ἀντικρυστός Ἰκονίου 1.50''
  5. Κασάπικο Μ. Ἀσίας 3.00''
  6. Τζεζαῖτ Γαμήλιος σκοπός 2.25''

Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὴν οἰκογένεια Στεφανίδη, τὸν Νότη Μαυρουδῆ, τὸν Βασίλη Νόνη και τὸν Παναγιώτη Κουνάδη, γιὰ τὴν πολὺτιμη βοήθειά τους.  
Ἄφοι Φαληρέα

Μουσικὴ ἐπιμέλεια: Βασίλη Νόνη  
Χάραξη: Θεόδωρος Χρυσανθόπουλος  
Κείμενα - Φωτογραφικὸ ἔλικό: Παναγιώτης Κουνάδης  
Ἐξώφυλλο: Ἀνθὴ Σοφοκλέους  
Παραγωγή: Γρηγόρης Φαληρέας



Ἄντικρυστοὶ Βορείου Ἑλλάδος: ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑΡΧΩΝ  
ΔΙΣΚΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΟΥΡ. ΜΠΟΥΖΙΑΝΗ 3, ΤΗΛ.: (031) 286.347 - 286.348 - 286.349  
Κεντρικὴ Διεύθυνση: ΡΟΠ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΙΝΔΑΡΟΥ 38 & ΤΣΑΚΑΛΩΦ 106 73 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 36 30 868 - 72 30 680



hir (έλλ. όνομασία Δορύλαιο), γιά νά Ξαναγυρίσει στό 1919 πάλι στό Ak-Sehir.

Πηγαίνει στό έλληνικό σχολείο του Ak-Sehir μέχρι τήν 4η δημοτικού και στην συνέχεια κάνει τήν 5η τάξη στην κωμό-πολη Πέρματα, μέ άμυγή έλληνικό πληθυσμό, διότι δέν ύ-πάρχει ανάλογη τάξη στό σχολείο του Ak-Sehir.

Τήν έποχή αυτή ό πατέρας του διατηρεί Ξενοδοχείο ύπνου και έστιατόριο, στό Ak-Sehir, τό HOTEL D'EUROPE, πού συντηρείται κυρίως μέ Ξένους περιηγητές και τουρίστες από τήν Εύρώπη. Ταυτόχρονα κρατά και τόν «μπουφέ» του σιδη-ροδρομικού σταθμού στό Afyon Kara-hisar.

Η κήρυξη του πολέμου στό 1914 άναγκάζει τόν μικρό Νίκο νά σταματήσει τό έλληνικό σχολείο στην 5η τάξη του δημο-τικού και νά συνεχίσει στό άρμένικο σχολείο, στόν Άρμε-νομαχαλά του Ak-Sehir, γιά έναν άκόμη χρόνο, όπου εκεί ταυτόχρονα παίρνει και τίς πρώτες του βασικές γνώσεις, πά-νω στό θεωρητικά τής μουσικής. Στην περίοδο αυτή, πέρα από τήν βοήθεια πός τούς γονείς του στό Ξενοδοχείο, άπα-σχολεύεται κατά καιρούς μέ διάφορα έπαγγέλματα. Έτσι άλ-λοτε γίνεται τσαγκάρης, ή τόν βλέπουμε φραγκοράφη ή Ξυ-λογλύπη σέ λεπτουργικές εργασίες του Ξύλου.

Η στροφή του όμως πός τή μουσική και τό τραγούδι θά γίνει λίγο άργότερα στό 1915. Τά χρόνια αυτά τόν βλέπουμε νά ένθουσιάζεται από τίς τουρκικές κομπανίες πού συνοδεύ-ουν τούς θεατρικούς θιάσους στίς περιοδίες τους και πού συνήθως διαμένουν στό Ξενοδοχείο τών γονιών του. Παρα-κολουθεί κάθε μουσική εκδήλωση πού γίνεται στην περιοχή του Ak-Sehir και θαμψώνεται από τούς βιρτουόζους οργανο-παίκτες του «κανονιού» (Κανονίστες). Έτσι αγοράζει τά πρώτα του όργανα, κανονάκι και ούτι, άλλα και βιολιά και πολιτική λύρα και επιδίδεται στην εκμάθησή τους μέ ιδιαίτε-ρη άγάπη. Μετά λίγα χρόνια, στό 1917-1918, τόν βρίσκουμε νά παίζει βασικά «κανονάκι», άλλα και ούτι και λύρα σέ κο-μπανίες πού άποτελούνται από Άρμένιδες, Έλληνες και Τούρκους. Οι κομπανίες αυτές είχανε συνήθως βιολιά, κλα-ρίνα, ούτι, κανονάκι και νταϊρέ (ντέφι). Συχνά και λύρα πολι-τική. Συμμετέχει μ' αυτές τίς κομπανίες σέ περιοδείες στίς γύρω πόλεις και ήδη στό 1920 είναι ένας πολύ γνωστός και καλός «κανονίστας»...

Στό 1920, στό πλαίσιο τής άναγκαστικής μεταφοράς του έλληνικού πληθυσμού, από τούς Τούρκους, πός τό έσωτερι-κό τής Μικράς Άσίας, γιά νά μή προσχωρήσουν στόν έλλη-νικό στρατό, ό Νίκος Στεφανίδης έξορίζεται και αυτός μαζί μέ χιλιάδες Έλληνες τών γύρω περιοχών στην Καισάρεια, πρωτεύουσα τής Καππαδοκίας.

Η φήμη του, σάν καλού μουσικού, ήταν και ή αίτια πού κατορθώνει, μέ τήν παρέμβαση άρισμένων Τούρκων άξιωμα-τικών πού τόν γνωρίζανε, νά ξεφύγει από τήν έξορία τής Καισάρειας και νά καταφύγει στό Άδανα και στην συνέχεια στην παραλιακή Μερσίνα, όπου τόν βρίσκουμε νά παίζει πρίν από τήν Μικρασιατική καταστροφή. Στίς διάφορες αυ-τές περιοδείες φτάνει μέχρι τήν Σμύρνη και τήν Πόλη, όπου εμφανίζεται σέ μεγάλα κέντρα τής έποχής εκείνης.

Στό 1921 νυμφεύεται στην Καισάρεια τήν Έλληνίδα Βα-σιλική Ίωσηφίδου, μέ τήν όποία εγκαθίσταται στην Έλλά-δα μετά τήν Μικρασιατική Καταστροφή. Άργότερα θά κά-νουν τά τρία παιδιά τους, τόν Παναγιώτη, (1923 στό Ναύ-πλιο), τόν Πρόδρομο (1926) και τόν Μάρκο (1936), στην Ν. Ίωνία.

Μέ τόν έρχομό του στην Έλλάδα άρχίζουν τά βάσανα και οι ταλαιπωρίες, πού όλος ό κόσμος τής προσφυγιάς έζησε.

Τό 1922 μένει στή Δραπετσώνα σέ σκηνές γιά 8 μήνες. Στή συνέχεια τούς μεταφέρουν στό Ναύπλιο, όπου μένουν κάτω από άθλιες συνθήκες. Μέχρι τό 1924 ταλαιπωρείται όλη ή οικογένεια και αλλάζει κατοικία άνάμεσα σέ Ναύπλιο, Ύ-δρα, Σπέτσες, όπου ό πατέρας τους προσπαθεί νά μονιμοποιή-σει κάποια δουλειά σχετική μέ τό έπαγγελμά του. Στό 1924 τόν βρίσκουμε γιά 6 μήνες στίς παράγκες του Μενιδίου και στή συνέχεια στό 1925 στό άντίσκοινα γιά τούς πρόσφυγες στην Ν. Ίωνία. Τελικά κατορθώνει και αγοράζει τό μικρό

οικόπεδο τής όδου Άτταλείας, όπου μόνος του χτίζει στην άρχή ένα δωμάτιο και μετά από πολλές δεκαετίες συμπληρώ-νει τό σπίτι του, όπως τό βρίσκουμε μέχρι και σήμερα.

Τά πρώτα χρόνια στην Έλλάδα έξασκει τό έπάγγελμα του μουσικού και επειδή τραγουδάει πολύ καλά, μοντάρει τήν πρώτη του κομπανία στην Έλλάδα. Σ' αυτήν συμμετέχουν άκόμη, ό βιολιστής Γιώργος Πατιόης, ό Άρμένιος Σερκίς, πού παίζει ούτι και ό Άγάπιος Τομπούλης (ούτι και μπά-ντζο).

Μέ αυτή τή σύνθεση και τραγουδώντας ό ίδιος και ό Σερ-κίς εμφανίζονται και παίζουν σέ κέντρα τής Νέας Ίωνίας και τής Νέας Φιλαδέλφειας, μέ μεγάλη καλλιτεχνική έπιτυχία και μέ συμμετοχή του κόσμου τής προσφυγιάς, πού μέ τά τραγούδια και τή μουσική τους, συντηρούν τίς έλλiptes γιά τήν επάνοδό τους στίς χαμένες τους πατρίδες.

Τά χρόνια αυτά γύρω στό 1930 γνωρίζεται και μέ τούς μεγά-λους συνθέτες και μουσικούς τής Σμύρνης, όπου τόν Πανα-γιώτη Τούντα και τόν Σπύρο Περιστέρη, πού μένουν εκκλη-κτοι μπροστά στίς ικανότητες του «κανονίστα» αυτού.

Τά χρόνια μέχρι τό '30 μοιράζεται τή μουσική μέ τήν ό-ρολογοποιία, γιατί τό ξενιτζί που επιβάλλει αυτός ό τρόπος ζωής κουράζει πολύ τόν λεπτό και άδύνατο Νίκο. Έτσι μει-ώνει σιγά - σιγά τήν καθημερινή του άπασχόληση στό κέ-ντρα και εμφανίζεται περισσότερο σέ ιδιωτικές εκδηλώσεις (γάμους, χορούς και παρέες). Έπαγγελματικά πιά είναι όρο-λογοποιός. Όμως προσπαθεί νά καταρτιστεί θεωρητικά, ενώ ταυτόχρονα άρχίζει τήν μελέτη γιά τήν τελειοποίηση του όργάνου του. Κύρια τώρα παίζει κανονάκι.

Άνάμεσα στό '30 και τό '40 παίρνει μέρος σέ άρισμένες (όχι πολλές) ήχογραφήσεις δίσκων κυρίως του Τούντα, ενώ ήχογραφέι άρισμένα του τραγούδια από τά όποια δύο μόνο έχουν βρεθεί.

Τά πρώτα χρόνια του πολέμου 40-41 χάνει τούς γονείς του. Στά χρόνια τής κατοχής γνωρίζεται μέ τόν Σίμωνα Καρά, τόν ιδρυτή του «Συλλόγου πός Διάδοσιν τής Έθνικής Μουσικής», ό όποιος και άντιλαμβάνεται τίς τεράστιες δυνα-τού λαϊκού αυτού όργανοπαίχτη. Έτσι μετά τόν πόλεμο άρ-χίζει μαζί του μία πολύχρονη συνεργασία πού συνεχίστηκε μέχρι και τόν θάνατό του. Ραδιοφωνικές έκπομπές μέ δημοτι-σμοεικτα και τραγούδια τής Μικράς Άσίας. Συμμετοχή σέ ταινίες. Έμφανίσσεις μέ τή χορωδία και όρχήστρα του «Συλ-λόγου». Έμφανίσσεις μέ τή Δόμνα Σαμίου και άλλα δημοτικά και λαϊκά συγκροτήματα, άφιέρωματα στό ραδιόφωνο και τήν τηλεόραση γιά τήν τέχνη του αυτοσχεδιασμού του.

Και τά τελευταία χρόνια (1973 Λονδίνο και 1979 Ζαγκρέ-μπ) συμμετέχει σέ διεθνή φόρουμ, όπου άναγνωρίζεται από γνωστότερους και σοβαρότερους μουσικολόγους του κό-σμου, σάν μία προσωπικότητα μέ διεθνή άκτινοβολία, στόν τομέα του αυτοσχεδιασμού, στό δύσκολο και σύνθετο αυτό όργανο έχει τελειοποιήσει θεωρητικά και κατασκευάσει μέ τά ίδια του τά χέρια.



Ίανουάριος 1976: Νέα Φιλαδέλφεια. Μέ τόν τραγουδιστή Κώστα Ρούκουνα πού πέθανε πρόσφατα (Άνοιξη 1984).



Ίανουάριος 1980: Νέα Φιλαδέλφεια.



1959: Μέ τούς Γιάννη Σιμεωνίδη και Άγάπιο Τομπούλη.

Π. Κουνιάδης





Αυτό πού θαύμαζα ιδιαίτερα στον Νικόλαο Στεφανίδη ήταν τό ήρεμο καί γεμάτο καλωσύνη βλέμμα του, ή απόλυτη σεμνότητά του (ποτέ δέν περιαιτολογοῦσε, ποτέ δέν ἔκανε επίδειξη γνώσεων) ή δεξιοτεχνία του, τό πόσο ἀριστα κατεῖχε τήν θεωρία τῶν μακαμιῶν κι ή ἀκαταπύνητη δραστηριότητά του, πού μοιραζόταν ἀνάμεσα στή μουσική καί τήν ὥρολογιοποιία. Τόν γνώρισα στό περιβάλλον τῆς Σχολῆς τοῦ Σίμωνα Καρά καί εὐτύχησα νά τόν ἐπισκεφθῶ καί στό σπίτι του στή Ν. Ἴωνία. Ὅταν τόν θυμᾶμαι μοῦ ἔρχεται πάντα στό νοῦ τό ρητό: «ή μουσική ἐξευγενίζει τά ἦθη».

Μάρκος Δραγούμης  
Μουσικολόγος

Ὁ Στεφανίδης μέ τό κανονάκι του συγκαταλέγεται στους μεγάλους δεξιοτέχνες, τούς ταλαντούχους καλλιτέχνες πού, ὄντας βαθεῖς γνώστες τῆς βυζαντινῆς καί τῆς δημοτικῆς μας μουσικῆς, κινούμενοι στά ὄρια τῆς προσωπικῆς δημιουργίας, μέσα ἀπό τήν παράδοση προάγουν τήν παράδοση.

Ἡ παρουσία τέτοιων μεγάλων μετόχων τῆς παραδοσιακῆς μας μουσικῆς ὑπῆρξε ἀνεκαθεν πολῦ-πλευρα σημαντική καί εἶναι ἀπόλυτα ἀξιεπαινηή ή πρωτοβουλία γιά τή διάσωση καί διάδοση τῆς σπάνιας τέχνης τους.

Μιχάλης Ἀδάμης  
Συνθέτης

Παραβολή τῶν Μακαμιῶν ἀρῶ τῶν ὅχων  
τῆς Συμφωνιαστικῆς Μουσικῆς (μέχρι τοῦ Νονα)

σε 1) Ζεγάη	- Δ1	ἄχος δ' ἐπιτυπυτοῦ ποσειῶν	D <sup>3</sup>
4η 2) Αἰζακ	- ΚΕ	ἡ πρῶτ' ἡ	9
5η 3) Αἰζακ	- ΖΑ	ἡ Βαρῆς	αδ
6η 4) Ραστ	- ΝΗ	ἡ Πλ. δ'	δ
7η 5) Διζαή	- ΠΑ	ἡ α'	β
8η 6) Σεγαή	- ΒΟΥ	ἡ Αἴματο	αδ
9η 7) Σακχά	- ΓΑ	ἡ ς'	αδ
10η 8) Νονα	- Δ1	ἡ δ'	αδ
11η 9) Κίσεμ	- ΚΕ	ἡ ὅχων Πη β' ἐπαρῶν ποσειῶν	αδ
12η 10) Σι'ς	- ΖΑ	ἡ ἐπαρῶν ποσειῶν ἐπιτυπυτοῦ ποσειῶν	αδ
13η 11) Γοκλανιέ	- ΝΗ	ἡ Πλ. δ' ἡ ς' Ραστ	αδ
14η 12) Μιχαήλ	- ΠΑ	ἡ θ' ἡ Διζαή	αδ

